

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők

Vajai Vay Ádám emlékezete.

I. IMÁDSÁG.

Danzig, 1906. Juniu 23.

Felséges Isten, minden népek és nemzetségek Ura, magyaroknak hatalmas Istene, mélységes alázattal és meghatottsággal emelkedünk fel hozzád rebegő szavunkkal e helyről, hol majdnem 200 esztendővel ezelőtt hangzóttak el az utolsó magyar imádság szavai. Ennek késő visszhangja kél most a mi buzgó könyörgésünkben, melyben halát adunk neked, hogy minket kegyeletes célunkban eddig segítettél, a hosszú utazásban hatalmas karoddal védelmeztél s eljuttattál bennünket ide, hogy tisztelettel állhassunk meg a te rég elnyugodott hü szolgálóknak, Vay Ádámnak porai mellett. Légy áldva Uram! bujdosók és száműzöttek védő Istene, hogy e porokat eleddig megőrizted s most megengeded nekünk, hogy elkisérhessük azokat végső nyugvó helyökre, a haza földére.

Áldd meg Uram! e várost, mely a bujdosónak éltében lakást, halálában nyugvó helyet adott. Áldd meg az egész német birodalmat és annak nemesszívü nagy császáriját, ki a bujdosó emléke iránt nemes kegyeletet tanusított.

Áldd meg, királyoknak királya, a mi apostoli királyunkat, kinek kezében és nemes szívében támadt az elhatározás, hogy a bujdosók porai a haza szent földére visszavitessenek. Áldd meg áldásidnak kifogyhatatlan bőségével a mi édes hazánkat, hogy legyen az mindig hatalmas, boldog és szabad, mind az időknek végeiglen. Áldd meg azt az ősi családot, melynek tagjait e porokhoz a vérség és rokonság szent kötelékei fűzik, áldd meg nagyjait kicsinyeit egyaránt, nemzetiségről nemzetiségre.

Álddj meg Uram minket is utunknak további folytatásánál, hogy célunkat elérve, hálaadással dicsérhessük nagy nevedet; áldd meg életünket, áldd meg halálunkat, szent fiadnak a Jézus Krisztusnak nevében, Ámen.

Révész Kálmán.

Emlébeszéd.

Révész Kálmán kassai lelkész, abauji esperestől.*

Vaja, 1906. június 20.

„Csak törpe nép felejthet ős nagyságot
Csak elfajult kor hős elődöket,
A lelkes eljár ősei sirlakához
S gyujt régi fénynél új szövétneket.“

Mi is elzarándokoltunk a messze idegenbe, dancigi sirodhoz, hü Vay Ádám. A te páratlan hűséged régi fényénél új szövétneket gyujtunk s annak lobogó lángjánál tartjuk meg, az általad rég elhagyott, sokszor megsiratott édes hazában, az ősi földön második temetési ünnepélyedet.

Miként Jákobot az ő fiai s Józsefet az ő maradékai nem hagyták Egyiptomban, a szolgálatnak házában, hanem elvitték tetemeiket haza, az ígéret földére, az ő atyáknak sirboltjába: mi is haza hozzuk drága hamvaitat, elsőt a bujdosók közül, hogy mostantól fogva az ősi földben folytasd siri álmod.

Temetni jöttünk Vay Ádámot nem gyászolni. Nem gyászolunk. — diadalünnepét üljük, a hűséget magasztaljuk, mely nemcsak a halálig tart, de él a sirban is: a koporsóból kitör és eget kér!

Mely időben kapcsolódott egybe a Rákóczi lelke a Vay Ádám lelkével, — mint egykor Dávidé a Jónathánéval, — biztosan nem tudhatjuk. Talán akkor, midőn a zsarnok hatalom egyazon börtönbe zárta a haza szabadságért lelkesülő honfiakat. Talán ott, a bécsujhelyi börtön penészes falai között szövődött a hűségnek az az elszakaszthatatlan lanca, mely Vay Ádám lelkét a Rákócziéval egybekapcsolá. A legnemesebb fejedelem „igaz barátjának és atyafiának“ tartja mindig az ő páratlan hűségü „igaz szolgáját“ „Fejedelemlenke Nimródától fogva nem volt hübb embere, mint kegyelmed nekem,“ írja Rákóczi egy más alkalommal. Ez a hűség egy és változhatatlan, örömben és fájdalomban, diadalnak és veszteségek között, a hazában és a száműzetésben, életben és halálban egyaránt.

Ki volt „kuruc“ Vay Ádám, talán nem is szükség hosszasan fejtegetni előtettek. Az első Árpád házi királylyal, Szent Istvánnal egyidős Voyá-tól eredt ősi Vay családnak egyik legmélőbb tagja és dicsekedése. Nemes vitéz, nagy műveltségü igaz magyar és hü kálvinista. Része már a Thököly mozgalmaknak is; II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának pedig egyik fő alakja

* Révész Kálmánt a Vay család képviselőivel a kormány bizta meg, hogy Vay Ádámnak Rákóczi Ferenc marsalljának Dancigból hamvait hazahozzák.

a nagy fejedelem legbizodalmasabb embere, egy csatában, személyes bátorságával, életének hősi megmentője. Az ország tanácsának tagja, udvari marsall vagy főkapitány, Máramaros és Békés vármegyék főispánja, a jász-kunok főkapitánya és Munkács várának parancsnoka. Bár nem mágnás, de mágnásokkal mindig egyenlő tekintélyben és tiszteletben álló férfiú, ki az összes nemesek közt, kivétel nélkül mindig a legelső helyen említettik. Nemcsak hazájának, de egyházának is hü fia, a református egyházak és iskolák bőkezű pártfogója és bátor védelmezője hitsorsosainak vezére, gyámola és tanácsadója. Dancigi számkivetettsége alatt temérdek sok nélkülözés kétség és aggodalom részese, miközben nem egyszer kiált fel a kesergő zsoldáros szavaival: „a nyomoruságnak egyik mélysége a másikat követi . . . minden te áldásait és bajaid én rajtam által mentek“. A jóltevő halál vet véget küzdelmeinek s a nemes száműzött teste pihenést talál az idegen föld ölén.

De halhatatlan lelke sokszor eljárt a rab hazába, megnézni: virrad e már? Délkelet felől, a Rékóci lelke s itt, a haza szive, a sik alföld felett, egybeölekezett egy, északról, a balti tengerfelől szálló felhővel, a Vay Ádám lelkével s könnyhullatással együtt siratták az elárvult hazát. Majd mikor ismét rivalt a harci kürt s villámlott a kard a haza és szabadság védelmében, a száműzött bujdosók, kikelve sirukból, a világ négy tája felől előrobogtak a Hadak-utján, mint hajdan Csaba királyfi tündér vitézei, előrobogtak hogy ők is üzzék régi kardjokkal a régi ellent. Mikor pedig elveszett a harc s behorult ismét felettünk az ég, ők visszaállottak busan a sirba, pihenni, aludni mindörökre.

De nem örökre! „A szeretet erős, mint a halál és kemény, mint a koporsó.“ A késő nemzedék, mint hálalás utód, engesztelést nyujt a a multak büneért. A hős és jó királynak szive összedobbant a nemzet szivével s ime: a messze idegenből haza hozza poraikat a magyar nemzeti állam hálás kegyelete. A nagy próféta jövendölése betelt: „megelevenednek a mi halottaink, holttesteik felkelnek és a föld visszaadja az árnyakat.“ A rég elhagyott hazának éltető levegője, az édes nemzeti nyelv zengése, a hálalás utódok serege veszi körül a drága hamvait rejtő koporsót; az ősi földben rakott sirbolt fogad magába, hogy poraiddal is szentebb és drágább legyen a haza szent földje.

Tisztelettel köszöntünk hosszú vándorutad, kétszázados száműzetésed után, itt, a csendes révpárnál, néhai jó Vay Ádám, fejedelmünknek hűséges vitéze! Te is itt hagytad a „vagyont“ s kerested a „nincsent,“ itt hagytad az ősi hazát

ösi földet, szülő hazát, s hiven követted bujdosó fejedelmed. Hűséged elvidhez, hűséged fejedelmedhez, nagyobb és szentebb volt előtted minden földi jónál. Meg is nyerted az ígért jutalmat, az igazaknak koronáját, melynek fénye el nem mulik és ragyogása meg nem szűnik soha!

Tisztelettel köszöntünk itt a hazában, az ösi földön, nagy Vay Ádám! Mint igaz magyar s mint jó kálvinista, hű és igaz voltál a vég-leheletig. Ősi családod neve örökké ragyogó betűkkel tündöklök hazánk s egyházunk történetének alapjain; egyik nemzedék a másiknak adja át, mint vérbeli örökséget, a haza és egyház szeretetét. A hosszú sorban neved és példád az elsők közt ragyog s ragyogni fog, míg él nemzet e hazán!

Most már elbocsátunk, a hosszú bujdosás, a nagy vándorút után, ideiglenes sirhelyedre, majd azután a végső, hisszük, hogy csakugyan végső nyugalomra, melyből már csak a feltámadást hirdető angyal harsonája fog felébreszteni. Édes hazádnak véredet s életedet szenteld vala, ime teljesül forró óhajtasod: rég elhamvadtt poraidat a haza szent földje zárja kebelébe. Legyen nyugalmad csendes és zavartalan az ösi földben rakott sirbolt falai között; neved és emlékezeted pedig maradjon fenn és éljen, haszon lelkesítsen, nemzedékről nemzedékre, mind az időknek végeiglen. Ámen.

Adatok a papmarasztás történetéhez.

A papmarasztás eredete, mint neve is mutatja, azon szokásban keresendő, hogy a gyülekezetek az év végén lelkészüket maradásra igyekeztek bírni. Azért volt erre különösen a reformáció kezdetén szükség, mert kevés pap lévén, a gyülekezeteknek érdekekben állott, hogy pap nélkül ne maradjanak. A gyülekezet előjárói megkérdezték az év vége előtt a lelkészt, hogy a következő évre megmarad-e. A lelkész előadta kívánságait, s ha azokat a gyülekezet teljesítette, akkor megmaradt. Ezért a XVI. században megtörtént, hogy az eklézsiák egymásra árvereztek.

Ez a szokás azonban akkor is megmaradt, amikor már a lelkészhiány megszűnt. A papmarasztási eljárás visszaélésekre vezetett, a gyülekezet bírálta a lelkész eljárását, tudtára adta kifogásait, s ha elégedetlen volt vele, akkor megesett, hogy nem marasztotta.

Még az 1607 szeptember 20-án tartott szatmárnémeti zsinat végzései is azt bizonyítják, hogy a papmarasztás csak a lelkész jogát védelmezte. Az articuli minores XIX pontját úgy módosították, hogy a lelkészek szolgálati évök vége előtt egy hónappal nyilvánosan adják tudtokra hallgatóiknak, hogy esztendőjük vége közeleg. Ha ezen tudtuladás után két hét alatt új konvencióra lépni nem sikerül, az esperes engedelmével más ekléziát kereshet a lelkész.¹ Mint látjuk, ez a vég-

zés azt is igyekezett biztosítani, hogy valamely gyülekezet lelkész nélkül ne maradjon.

Az egyházmegye és egyház kerület, mihelyst a nem marasztás szokásba jött, igyekezett a lelkészeket méltatlan eljárással szemben oltalmába venni. Megvizsgálta az ügyet, s deputációval igyekezett békésen elintézni, mert a parancsolás ilyen esetekben veszedelmes lett volna. Sokszor végzetessé vált az ilyen ügy a lelkészre is. A bősörményi egyház 1791-ben lelkészt, Szabó Józsefet nem marasztotta, azonban az egyházmegye mehergátta őt állásában, mire a bősörményi egyház az egyházkerületi gyűléshez folyamodott. Az egyházkerületi gyűlés először az ügy iratait kérte be az egyháztól.¹ Az egyházkerületi gyűlés 1792. febr. 22-én tartott gyűlésén, mivel „magát mentő irásában is játékos és alávaló kifejezésekkel él, melyekkel a törvényszék tekintélyét is is sérti, állásától és fizetésétől az ítélet kihirdetésétől Szent György napig elmozdítottak.” A végleges ítéletet később hozzák meg.² Az 1792 évi ápril. 23-án tartott gyűlésen az egyházkerület Szabó József bősörményi lelkészt „csufos beszédéért és a hűvekkel szemben tanusított helytelen eljárásáért kimétebből csak a bősörményi egyházból teszi ki, gondviselése pedig a debreceni egyházmegyére bízott.” Szabó József azonban ezt az ügyet a királyhoz apellálta.³

Ha valamely lelkészt az egyház nem marasztotta, az egyházmegye az egyházat megkérdezte, illetőleg voksoltatott, hogy akarják-e továbbra is azt a lelkészt megtartani. Így a vámospécsi egyház 1793-ban Szikszay József nevű lelkészt nem marasztván, az egyházkerület megszavaztatta a tanácsos és cumunitáson kívül mintegy 50 gazdát, de csak négy nyilatkozott, Szikszay József mellett. Mindazáltal az eklézia követeli azt mondták, hogy egy évig maradjon ott, ha addig megbékül hűvel, tovább is ott maradhat, ha ezt nem teszi, a vámospécsi eklézia mást hívhat a debreceni egyházmegye engedelmével.⁴ A megbékülés meg nem történt, s végre is úgy intézték el a dolgot, hogy az acsádi lelkésszel helyet cserélt.

Egyes hatalmaskodó főurak a nekik nem tetsző lelkészt kitétek az ekléziából, s néha a megye vette az üldözött lelkészt pártfogás alá. 1794-ben a kakusi lelkészt gróf Haller a helységből elűldözte és saját hallgatóival vagyonával együtt a határra kivitette. Bihar-megye ezt az eljárást törvénytelennek ítélte, s a lelkészt a szolgabíróval hivatalába vissza helyeztette.⁵

A nem marasztásnak az áldozata volt 1705-ben Kalmár János hegyközszenmiklósi lelkész, kit az esperesi vizitáció alkalmával hűvei marasztottak, de az esperes távozása után ismét előhozták az ügyet s akkor meg nem marasztották. Az érmelléki egyházmegye ekkor Kalmár Jánost Érkeserűbe rendelte, de ott meg nem fogadják el.⁶

A szegény léviták egyes gazdag patrónusok szélszélyének is ki voltak téve, sőt ahhoz alkalmazkodniok is kellett. A rozsályi lévita Getzö István panasolta 1798-ban az egyházkerületi gyűlésnek, hogy a legközelebbi pünkösöd 3-ik napján, míg a gyülekezettel a templomban volt, Maróthi Ferenc özvegye, Károlyi Julianna asszony és ennek fia több embert vévén magok mellé a paróchiális házba mentek, s onnan minden butorát

¹ U. o. 1791 jun 29-én 15 p.

² U. o. 792.

³ U. o. 1792 ápril. 23-án 7. p.

⁴ U. o. 1793 évi 55 g.

⁵ U. o. 1794 évi 95 p.

⁶ U. o. 1795 ápril. 20-án 28 p.

¹ Tiszántuli egyh. ker. j. k. 1607 szept. 23-án I. k. 614l.

kihányták. Oka az volt, hogy a lévita előbb harangoztatott, mintsem az asszonynak tetszett, bár a lévita azt mondta, hogy ő kész az asszony számára akár házában, akár a templomban külön isteniszteletet tartani. Az egyházkerületi gyűlés ezen nyilvánosan való erőszakoskodást megakarván torolni, a vétkesekkel szemben az egyházi fenyték alkalmazását rendelte el. Hogy a fenytéket elvehessék, megidézte úgy az asszonyt, mint két fiát az 1798 okt. 8-án, vagy pedig az 1799 januárban tartandó egyházkerületi gyűlésre. Egyszersmind mivel az általok véghez vitt erőszak a törvénnyel is ellenkezik, meg kell keresni Szatmármegyét, hogy a vétkesek ellen fiscális aktiót indítson.¹ A vétkesek az idézésre csak 1799 ápril. 22-én jelentek meg az egyházkerületi gyűlés s ott megbánták cselekedetüket, a lévitát már különben is hivatalába vissza állították. Az egyházkerületi gyűlés ily közülmények közt Szatmármegyétől sem kért elégtételt.²

(Folyt. köv.)

Dr. Barcsa János.

Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanúságot. (Mózes 20 r. 16 v.)

ifj. Baráth lelkész ur figyelmébe.

Nagyon resteltem hogy azon vitának, mely köztem és ifju Baráth között folyik egyik szereplője lettem. Érzem, hogy nagyon rosszul áll e vita nekem. Elvi magaslatocon álló, eszméket elveket tisztázó vitákban szívesen veszek részt, mert abból van a köznek is valami haszna; de ökölviadalokat az én lelkem nem kedvel. Az ökölviadalok pedig még felette állanak a mi vitáinknak, mert azokban az egyéni tisztesség és becsület nem érintetik, míg mi már leszállottunk oda, hol az is érintve van, legalább az enyim igen és pedig egy *sereg valótlanossággal* ifj. Baráth lelkész ugyanis: „Fedjen meg engem az igaz és jó néven veszem, cz. s e lap 23. számában közölt cikkében tévesen valótlanosságokat állít rólam. Én most vele nem vitatkozom csak tévedéseinek kimutatására szoritkozom s ezzel a vitát berekesztem.

Először téves az, a mit ifj. Baráth *Szaboleska*, a nagy nevű költő szájába ad, az én irodalmi munkásságomról, midőn *komolyan* állítja hogy Szaboleska *komolyan* ezt mondotta volna rólam: „Nagy baja a becskereki lelkésznek, hogy csak egy lapot szeret és olvas, a saját lapját, a saját lapjában a saját bogarait: Igazolásumul álljon itt Szaboleska Mihálynak 1906 jun. 13-ról kelt következő levele: „Nagytiszteletű Szalay József ev. ref. lelkész urnak Nagybecskerek. Kedves barátom! Kivánságodra a legnagyobb készséggel kijelentem hogy a „*Debreceni Prot. Lap*“ f. évi junius hó 19-iki számában Baráth collegánk által nekem tulajdonított rád vonatkozó megjegyzés a *fehér-asztal mellett, baráti tréfás évődés közben történt*. Nagyon természetes, hogy akkor ezt sem én, sem senki más ott *komolyan nem vette, nem is vehette*. Szeretettel ölel régi barátod Szaboleska Mihály.

Második és harmadik téves állítása az, mintha én egyik bánati egyházban (M.-Ittebén) lelkészválasz-

tás előtt *nyíltan* hirdetem volna 1-ör hogy debreceni oklevéllel bíró lelkészt ne válasszanak, mert azok csak hiábavalóságnak élnek. 2-or hogy én kijelentettem, hogy ifj. Baráthot papnak M.-Ittebére valami módon ide ne hozzák: Igazolásumul álljon itt 14 magyar ittebei tekintélyes embernek és pedig id. Ambruzs Sándornak, Páll János bírónak, Komáromi Krizbán János közgyámnak, ifj. Pethes Sándor gondnoknak, Bodnár Imre volt gondnoknak, Deli Péter volt egyházfinak, Ambruzs Péter tiszteletbeli presbyternek, és ifj. Pethes Mártonnak, Fésös Imrének, Patai Sándornak, Buka Imrének, Like Péternek, Korsós Sándornak és Csáky Istvánnak, következő nyilatkozata; „Alólírottak szívesen teszünk bizonyosságot arról, hogy azt Szalay József nagybecskereki lelkész, mint ittebei h. lelkész soha sem mondotta hogy t. Baráth Imre urat valami módon ide ne hozzák lelkészül. Azt is kijelentjük hogy nt. Szalay lelkész, „nyíltan soha nem hirdette, de még titkon sem tudtukkal, hogy „debreceni oklevéllel bíró lelkészt ne válasszanak, mert azok csak világi hiába valóságnak élnek.“ Kelt Magyar-Ittebe 1906. junius 14. s ezt annyival kevésbé mondhattam mert az én lelkészi oklevelem is debreceni.

Negyedik tévedése az mikor ifj. Baráth magáról állítja hogy „ő 1600—1800 koronáról mondott le elődje iránti tiszteletből az özvegy javára.“ Tudtommal ő semmiről se mondott le, mert oda jövelele előtt én rendeztettem M.-Ittebén a dolgot úgy, hogy az özvegy 6 hónap helyett 12 hónap kegyeleti időt nyerjen. Egyházmegye, kerület ezt jóvá hagyta ezzel, hogy az időt 11 hónapra leszállította. Ifj. Baráth ezt tudva fogadta el a lelkész hivatalt és szolgált 5 hónapon át 30 frt. havi bérért és teljes ellátásért, a mi szinte lehet havonta 30 frt. Most vegye elő bárki a kétszerkettőt. M.-Ittebének ifj. Baráth szerint van 1200—1400 fr. évi jövedelme. Most számítsa ki ennek 5 hónapra eső részét, s vegye ki ebből a káplánsági teendőért az özvegy által fizetett és szolgálmányokban teljesített 300 frt, marad a legnagyobb 1400 frtot. véve alapul 285 frt. az az 570 korona, mit köszönhet az özvegy a m.-ittebei egyháznak, a békés-bánati egyházmegyének debreceni kerületnek és nekem, *csak nem ifju Baráth* lelkésznek. *Ötödik tévedés* mintha én a szegény m.-ittebei öz. papnét és árváit megröviditettem volna azzal „hogy kegyeleti év alatt végzett functiók stóláját nem adtam volna át nekik s itt hivatkozik a m.-ittebei körzetből átkeresztelt tekintélyes uri család stólájára is.“ Itt is vegyük elő a számoló gépet, hogy lássuk miben röviditettem meg őket.

Bevételem volt M.-Ittebén stólából semmi, Csávos leány egyházban 6 kor. 40. Tehát összesen 6 kor. 40 fill. De ifj. Baráth említi, hogy a körzethől megkereszteltem egy uri zsidó családot. Igaz több napon at bejártak hozzám vasuton Nagybecskerekre és itt tanitgattam őket és egy alkalommal 1904. nov. 25-én decemb. 2-án és decemb. 12-én megkereszteltem négyet. Az első háromtól nem kaptam semmit. Negyedikről 20 koronát. Nost az a kérdés kit illet e 20 korona? Az özvegyet-é vagy engemet mint kinek házában városában, egyházában templomában történtek edolgozok? Én eddig elméletben úgy tanultam gyakorlatban úgy láttam s ebben engem egyházmegyém több jeles és nagy gyakorlati tudással bíró tanácsbírói közzül többen meg is erősítettek, kik közzül nt. Fekete Gyula és Pap Imre urakat fel is említhetem hogy a saját parochiájában templomában végzett functiókért a stola az illető lelkészt illeti. Azért e 4 megkeresztelt személyt anyakönyveztem és senkinek róla, kivéve az

¹ U. o. 1798 évi 85 p.

² U. o. 1799 évi 24 p.

egyházmegegyét és statisztikai hivatalt jelentést nem tettem.

Dehát ifj. Baráth egyházi fogalmi szerint ez a stola az özvegyet illeti. Jó. Nem vitatom. Most az egyszer megengedem. Tehát a m.-ittebei özvegynek nálam volt 1905 máj. 1-én 26 korona 40 fillér stóljája.

Ezzel szemben tartozott nekem az özvegy.

1. a m.-ittebei egyház 6 hónapi beszolgáltatásomért esperes nr által az özvegy terhére megálapítandó *honorariummal*.

2. a hathónapi beszolgáltatás alatt általam előlegezett 50 korona uti költségem megtérítésével.

És hogy számoltam én el, az ifj. Baráth szerint az özvegyek és árvaik illetekeit elvonó és azt magának illetéktelenül megtartó lelkész?

Ugy hogy az általam felvett 6 kor. 40 fillér de mondjuk ifj. Baráth szerint 26 kor. 40 fillér stola fejében 1-ör az esperes által 6 hónapi beszolgáltatásért járó s az özvegy terhére megálapítandó *honorarium megállapításáról lemondottam*. Mit bizonyít Nt. Dombi esperes urnak 1906 jun. 14-én 451 sz. a kelt hozzám intézett levele eme pontja. Nt. lelkész ur élő szóval így nyilatkozott előttem hogy a m.-ittebei beszolgáltatásért, tekintettel a lelkész családra nem kíván honorariumot.

3-or Az 50 korona uti költségem megtérítését is az özvegy papnénak elengedtem. Mit bizonyít öz. Mészárosnének 1905 május 1-éről keltezett eme levele: Nagytiszteletű Uram. M.-ittebei helyettes lelkészi állása megszűnése alkalmával fogadja őszinte köszönetemet azért, hogy e lelki és testi fáradoalmakat okozó tisztséget betöltötte és tölem nem csak hogy semmi díjat el nem fogadott, de még 50 korona uti költségeit is elengedte.

Hatodik tévedés az, midőn ifj. B. ismétellen állítja hogy M.-Ittebén 300 nazarénus van. Cáfoiatul ide igtatam m.-ittebei községi előjárásának 1906. jun. 14-én kelt következő levelét. Nt. Szalay J. urnak. Nagybecskerek. Hogy M.-Ittebén körülbelül 100 nazarénus lélek van arról kértére szívesen értesitem M.-Ittebe. Pál János bíró. Mint igazolt előttem szóval a jegyző és közgyám is.

Hetedik kérdés hogy én a „M. szóban“ Nt. Dombi esperesemet kemény szívű méltánytalan eljárásu vezetőnek neveztem. „Ilyen Magyar Szót“ ifj. B. soha nem látott, nem is láthatott. Hivatkozom itt Dombi esperes urra. Kinek én a hivatolt M. Szót bemutattam s kértem jelölje meg a bántó szót. De ő illet abba nem talált. Nem is találhatott, mert abban Dombi esperes neve még kevésbé az ifj. B. által használt kifejezések elő nem fordulnak.

Nyolcadik tévedés, hogy én imádkozom „segítsen meg Isten engem a roszban.“ Hivatkozom itt 26 éves lelkészi működésemre s kérdem mutathat-e fel bárki akár egyes egyént, akár intézményt kivel én rosszat tettem volna.

Kilencedik tévedés, hogy én a papságnak esendben élő alakjait hitetlenséggel vádolnám. Ilyet sem mutat fel nekem ifj. B. de mutathat olyat az öreg Tomkát értem, kit egyházmegyéem nagyjai ellenében annak idején mint 27 éves ifju lelkész védtém.

Tizedik tévedés, az hogy én hirdetem hogy Krisztusban minden szabad. Bizonyosságul hívom itt összes 30 évi irodalmi működésem.

Tizenegyedik tévedés, az hogy ellenem már többen védekeztek mit egyházmegyei okmányok igazolnak.

Ezek igen is igazolják azt hogy én védtém magam és pedig hála Istennek eredménnyel, de én soha senkit nem támadtam.

Tizenkettedik tévedés, az hogy én a „Krisztus ne-

vében sok mindent megengedek magamnak“ Ép ennek ellenkezőjéről vagyok híres és némelyek részéről ezért megvetett, hogy nagyon szigorú erkölcsi elveket vallok magamat és másokat illetőleg is. Testemet megsanyargatom mint Pál mondja „holott én prédikálok, hogy gonosz életü ne legyek.“

Ifj. Baráth egyéb téves állításait mellőzöm és pedig azért mert a ki éneklésről imádkozásról prédikációról Krisztusról Krisztusban való elválasztásról újjá születésről úgy beszél mint ifj. B. s a makói tanyák között való születésem oly gunnyal említi ezzel én szóval sem vitázom annyival kevésbé irodalomban.

Ezeket a valótlanágokat azonban felemlitem s ellenük bizonyítékaimat előadtam és pedig azért hogy ifj. B. is lássa be valótlanágukat

Ezzel minden további hirlapi polemiát a magam részéről befejeztem és ifj. Baráth lelkésznek semmi további hirlapi cikkeire nem felelek.

Szalay József
nagybecskereki lelkész.

TANÜGY.

Elemi tanügyi bajok.

Egyházkerületünk elemi iskolai tankönyvkiadványait illetőleg, többször hangzottak el az utóbbi évek alatt a tanügyi munkások részéről erős bírálatok úgy e lapban mint tanügyi értekezleti körök gyűlésein.

Sőt volt arra is eset, hogy egy ilyen élesen támadó tankönyv kritizálás alkalmával más nem szólalt fel a megtámadott tankönyvek érdekében, csak maga azoknak írója.

Ezek a bírálatok mindig újból napirendre kerülnek, úgy hogy e tekintetben már a közvéleményt elhallgattatni nem lehet.

Nem rég Sólyom tanító jaidult fel méltányosan, máskor Sinka panasolja fájoan hogy a tanítók véleményét tankönyveinket illetőleg figyelmen kívül hagyják stb.

Legközelebb pedig „Paedagógus az új népiskolai tantervről írván megjegyzi, hogy: „Ha azt akarjuk hogy a megalkotandó református népiskolai tantervünk a tanítás eredményében haladást idézzen elő, akkor célszerű tankönyvek előállításáról is gondoskodnunk kell.“ Sőt ezt oly fontosnak tartja, hogy nagyobb jelentőséget tulajdonít ennek, mint az új tanterv jóságának.

Hogy a haladó kor pedagógiai izlésének és kíváncsalmának, ma már egyik, másik, mintegy husz évvel ezelőtt kiadott elemi iskolai tankönyvünk meg nem felel, abból senkisémet következtetheti azt, hogy azok annak idejében kiváló jó munkák nem voltak. Sőt kétségtelenül azok jósága mellett bizonyít az, hogy oly sok ideig kiállották a józan kritika mértékét.

De önkéntelenül következik ebből az is, hogy egy husz évvel ezelőtt készült s a maga nemében minden tekintetben megfelelő munka alapján, figyelembe véve a husz év folyamán tapasztalt hátrányokat, hiányokat, könnyen lehet ismét jobbat, korszerűbbet, a gyakorlati követelményeknek megfelelőbbet készíteni.

Ne sértse az senkinek anyagi érzékenységét, hogy egy kiadott tankönyv jövedelmét p. u. a dedunokák is nem élvezhetik. A kerületnek különben is, — habár a tankönyv kiadás igen szépen jövedelmez, a jövedelem szerzés itt csak mellékes célja lehet, annyival inkább

nem jöhetnek figyelembe a tankönyvírók családi érdekei.

Távol legyen tőlem, hogy e tekintetben bárkit is gyanúsítani akarnék, hiszen ama tankönyvírók között p. o. a legjobban érdekelt s valóban jézusi szelidségű néhai Gergely Károlyról volna-e ember a ki feltudta volna tenni az önzést, az anyagiasságot? Sem az ő, sem mások érdekei és nagyrabecsült családjá ellen eme felszólalás intézve nincs. Ne bántson az tehát senkit ha én ez alkalommal ki mondom és sürgetem a kerületi tankönyv kiadványok revesiójának a szükségességét.

Nem kívánhatja azt senki, hogy mi évtizedeken keresztül azon tankönyvekből tanítgassuk gyermekeinket továbbra is, a melyekről ma már haladó kor elismerte azt, hogy a mai pedagógia kritikájának a bonckése alatt sok fogyatkozásai tűnnek fel.

Az iskolai tankönyvek megbírálásánál kiválólag azok véleményének tulajdoníthatunk nagy fontosságot, a kik azokat tanítják, mindennap forgatják értelmezik s így jönnek rá beosztási, tárgyalási, és kifejezésbeli nehézségeire.

Én nem szégyenlem azt, hogy a juhokat nem tudom egymástól megkülönböztetni, avagy a csizma készítésben ügyetlen vagyok. A kerületi tanügyi bizottsági tag ur is, ha soha tanítással nem foglalkozott, a legjobb akarata mellett sem képes, bármily tudós pedagógus legyen is másként egy elemi iskolai tankönyvet oly szakszerűen megbírálni tudom, mint egy rendes gyakorló tanító. Mert le kell tudni szállani arra a gyermekies alacsonyagra, a hol az a tanuló áll, ezt a niveau-t pedig nem képes szakismeretei dacára sem elérni az, a ki benne nincsen a gyermeki körben.

Bár minő vaddal illessen is bárki, én kénytelen vagyok hangoztatni, hogy egyházkerületi elemi iskolai tankönyveink ma már tökéletesen rászorultak a korrigálásra. A „Dóci Abc.” a „Bibliai történet,” „Földrajz,” „Keresztyén vallás,” „Magyar nemzet története,” mind ujjal pályázatra becsátandók, vagy átdolgozandók.

Sok jeles tanügyi embereink vannak nekünk, kik vállvetett buzgalommal törekednének versenyezni az új pályázatban s bizonyára nem eredménytelenül.

Azonban szükséges volna egyidejűleg kimondani azt is a kerületnek, hogy minden tankönyv, minden 10 évben ismét pályázatra becsátatik, nem zárátván ki természetesen a tankönyvíró sem munkájával.

Hogy azonban tankönyveinkre tett általános megjegyzéseimet illetőleg valaki azzal ne vádolhasson, hogy én csak állítok, de bizonyítani nem tudok, ugyanazért egyes tankönyveinkről részletesen is igyekezem elmondani olyan tapasztalatokat a melyeket 10 éves tanítói s még több vallástanítói működésem idején szereztem.

Vegyük elő elsőbbséggel a „Dóci Abc.”-t. Tudjuk azt, hogy betű vetés mesterségének a megtanításában annyiban lesz képes haladását meggyorsítani a tanító, a mennyiben olyan módszert talál ki, vagy sajátított el, mellyel egyik betű alakról a másikra, minden nagyobb nehézség nélkül képes a gyermekeket átvinni.

A felfogatás megkönnyítését célozza az u. n. phonimikai módszer is, a mely rendszerbe foglalva csak az újabb időben ismeretes ugyan, de tényleg mint saját módszert, több régi tanító alkalmazta már az én gyermekkoromban is.

Általánosan elismert elv az is, hogy a hasonlóról, hasonlóra menetel ugyan megkönnyíti a tanítást s a kezdők haladását. Ha tehát az *i*-ről ennek meghosszabbításával az *l*-re; megkettőztetésével az *u*-ra megyük át,

fél annyi erővel tanulnak meg gyermekeink írni, mint ha az *i* után egy nehéz s egészen más alakú betű jegyét p. u. a *v*-ét tanítjuk s fogatjuk fel.

Annak idején mikor magam is mint tanító a „Dóci Abc.”-t használtam, annak beosztásbeli nehézségét ismerve, iskolai év elején a gyermekektől beszédtem azt s egy hónapig nem is adtam kezökbe. Sok szülevel volt e miatt bajom, de az a haszna meg lett, hogy nem hullott ki a könyv első lapja ideje korán.

A „Dóci Abc.”-nek érdeméül tulajdonítom, a mit sokan szintén kifogásolnak, hogy terjedelmes, van benne egész tanéven át mit olvasni s a mi fő nem tanulja meg a gyermek hamar könyv nélkül.

Nagy betűre vonatkozólag van még észre vételem, u. i.: a kis *g*-ét szóval ha mi az alsó vonalig hozzuk, ehez joga van a nagy *G* nek is. A nagy *I*—je helyett pedig ajánlom a nagy *I*—jének az alakját az alsó vonalig hosszabbítsa. A nagy *F*—nek a kötése cifra s így ez egyszerűsítendő. Jön ott elő olyan szó, a melyet minden ember nem ismer, az ilyenek értelmét feltétlenül meg kell magyarázni, mert különben a tanító zavarba jöhet. P. u. *bacsó*. Biz ezt nem mindenki ismeri!

Lássuk a Kótai Földrajzot. Ehez mit is szóljak, hogy általam igen tisztelt és becsült derék szerzőjét meg ne sértsem? Elismerem ujjal hangsúlyozom hogy abban az időben, mikor szerző e tankönyvet írta ez a legkitünőbb munka lehetett. Hol állunk ma a földrajzi tankönyveket illetőleg! Vadai már olyan könyvet ad, hogy a gyermek ennek alapján minden vármegyét azonnal elénk rajzol a táblára s közben elmondja nevezetességeit.

Bizony a Kótai földrajzzal ma már eredményt csak gyakorlott, önálló módszerrel bíró tanító érhet el, ki ennek hiányait fedezni pótolgatni képes.

Már az ország hegységeinek tárgyalásánál megkezdődnek a leküzdhetetlen nehézségek és kezdő tanító ki még nem ismeri a rekesztés munkáját elvész a tömegben s kétségbe esik terhes munkájának eredménytelenségét látva. Majd áttérve a vármegyék tárgyalására egy két kivétellel, mindegyik vármegye ilyen formán kezdődik: „Jásznagykunszolnok megyétől a vasut mentén keletre találjuk Hajdu megyét” „stb. Vagy” Hajdu megyétől északra esik Szabolcs megye stb. Továbbá: „Szabolcs megyéből a Tisza mentén felfelé Szatmár megye földre lépünk”. Nem válogattam, nem kerestem e helyeket, mert kezembe véve a földrajzi kézikönyvet az elején a 2, 3, 4 számú vármegyék kezdő szavait irtam le. Az tehát a kérdés, miért kell nekem éppen Szabolcs vármegyéből a Tisza mentén visszafelé menni Szatmárba? Vagy ha Hajduba akarok eljutni miért éppen Jásznagykunszolnok vármegyén keresztül kell nekem oda menni?

Az iskolás gyermek aztán ha elnem találja, honnan kell neki Hajdu vármegyébe menni s ha véletlenül a tanító ur sem tanulta jól be, akkor az illető gyermek egy szót sem tud nekünk Hajdu vármegyéről mondani, ha mindjárt debreceni gyerekek is.

Oly földrajzi kézikönyvre van ma már szükség, mely a vármegyék tárgyalásánál p. o. az első vármegye leírását adja minta lecke gyanánt megmondván hogy az a megye fekszik p. o. az délre, nyugotra mely vármegyék határolják, majd folyóit, hegyeit székelyét s más nevezetesebb helyeit ismertetvén meg stb. Mindennek felett az evangélium szerint reformált jelleg e munkában is a legerősebben kidomborítandó. Dacára annak hogy e földrajz utolsó kiadása 1901-ben jelent

meg, a „megye“ helyett mégsem használ „vármegyét“ az író.

Különben az egész munka oly nehézkes és lélekölő, hogy mielőbbi kieserése a tanítókat, tanulókat szülőket egyaránt mély hálára kötelezné.

A 3—4 elemi osztályok számára írott „Bibliai történetek“ már könnyebb stílusban írott és sok helyen egészen a gyermeki lélekhez alkalmazott munka. Kár benne az, hogy ott is ragaszkodik a bibliai szöveghez, a hol az nem a gyermeki felfogáshoz mértén tárgyal s vagy nehéz, vagy pedig izléstelen. Így p. o. mind „Keresztelő Jánosnál“ mind a „Jézus születésénél“ a „fiat fogsz szülni“ „fiut szülsz“ így második személyben mondva erősen gondolkozóba ejti a gólyában hívő ártatlan városi gyermeket. Míg a közhasználatba átment eme kifejezés: fiad fog születni, fiad születik stb. nem üti ugy meg a gyermek fülét.

A bibliai történeteket külön úgy kellene beosztani a II, III, és IV, osztályokban, hogy a II. osztályba tanultak ne jönnének ismét elő a III. vagy a V. osztályban sőt tekintettel az osztatlan iskolában működő tanítókra a II. osztály bibliai történetét nem ártanu a III—IV. osztály számára készített könyvbe, vagy esetleg külön füzetbe kiadni, bizony sokan használjuk az Egyedi féle III-ik osztályos bibliai történeteket, ha a 2. vallás óra mellett eredményt akarunk elérni az állami iskolákban.

Az V—VI. osztály számára írott „Keresztyén valás“ különösen a 12. igazsággal tűnik ki. Erre vonatkozólag bírálat helyett, hadd mondjam el a következőket: Felsőbányai segédlelkész tanító koromban néh. jó Gergely Károly bátyám meglátogatta iskolámat. Óra végén kifogásoltam a XII. igazságot, mint a gyermekeket terhelő dolgokat. A tudós szerző erre azt mondta: „Sajátságos ez kedves öcsém! A kerületi tanügyi bizottság éppen ezért dicsérte meg különösen munkámat, a tanítók pedig ezért nem szeretik!“

Lényeges érv ez is a mellett, hogy mily különbözőleg ítél meg egy tankönyvet a tanítói kar, avagy azok kik tanítással nem foglalkoznak!

A 3—4. osztályok számára készült életrajzok elég szerencsés alkotások, úgy hogy figyelmes átdolgozással, a lényegtelenebb szószaporítások kihagyása, a súlyt megkönnyítése s talán az öt magyar mondák feldolgozásával használható tankönyv lenne.

Az 5—6. osztályok számára készült „Magyar Nemzet története“ pedig terjedős és áttekinthetetlen.

Egyidejűleg nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy a tiszántúli egyházkerület népiskolai tanterve a múlt század 70-es évében készült, akkor sem volt az jó, ma még inkább nem az.

A vaskalaposság vezette annak idején ennek készítőit, midőn tulbuzgóságból tullicitálták az alapul szolgáló állami tantervet.

Különösen a harmadik elemi osztálybeli tanuló van agyon nyomorítva ez által. Mert, míg az állami tanterv a harmadik osztályában egy olvasó könyvön kívül egyebet nem ad a tanuló kezébe, addig mi egyszerűen 8 darab iskolai könyvvel rakjuk meg táskáját, s alig érünk el velök más célra, mint azt, hogy évvégére a kis tanulók ezt mind egytől egyik elnyövik.

A tanterven tehát, itt lévén most az új állami tanterv megjelenésével az átdolgozásra a kedvező alkalom, helyes irányban át kell alakítani, hogy az eddigi lélektelen magoltatási anyagot, mennyiségileg kisebb, minőségileg pedig jobb alakban adhassuk gyermekeinknek.

S csak aztán, a tanterv kívánalmai szerint volnának a tankönyvek megírandók.

A magyar evang. reformált tanítótestület elnöke Sinka Lajos a nagybányai egyházmegye megbízásából a régi kerületi tanterv alapján ugyan de kitűnő vezérfonalat adott a tanító kezébe. „Tananyag beosztás“ címen, úgy hogy ennek az alapján a tanító kevés jóakarattalott is rendszeresen haladhat tanítványival.

Egy tanterv revideáló bizottságnak hivatottabb előadója Sinkánál alig lehetne berületünkben!

Ezekben voltam bátor észrevételeimet megtenni kerületi tankönyv kiadványainkra. Remélem hogy nem fog késni soká a tanterv készítés megkezdése, s a tankönyv pályázat kiírása. Mert hiába, a kerületi tanügyi bizottságnak is főcélja más nem lehet, mint a tanügyi felvirágoztatása: Minden egyéb célnak ennek a szolgálatába kell sorakozni.

Hajdan a magyar kálvinista egyház tanügyi téren vezetett, szomorú dolog lenne ha ezután csak mások után messze elmaradva botorkálna.

Belényes.

Rottyan Pál.

KÖZÉLETÜNK.

Dr. Erdős József 25 éves lelkészi és 18 éves tanári jubileuma.

A tanítványok hálás emlékezete.

Nagytiszteletű Professor Úr!

Kedves Tanárunk!

Isten örök kegyelme s végtelen jósága úgy akarta, hogy Nagytiszteletű tanár úr f. évi junius 25-én betölti lelkészi s tanári működésének 25-ik esztendejét és mi mindanyian hálával és örömmel radadjuk meg ez alkalmat hogy ősziate üdvözlésünkkel köszöntsük; szeretetünkről, hálánkról és tiszteletünkről biztosítsuk s töredezzet, gyenge hangon bár, de annál buzgóbban mondjunk az Aldások Istenének köszönetet, hogy nekünk, teológiaiánknak és egyházunknak számára az Ő örök kegyelmével kedves Tanárurat elválasztotta. mind e mai napig megtartotta, sőt jó reménységet is adott, hogy ennek utána is az áldásoknak sok gazdaságát fogja. Tanárunk nyomdokain felfakasztani.

Im, a mi szivünkől a rohanó éveknek sokasága nem oltotta ki a szerető ragaszkodást, melyet iránta, mint egykori tanárunk iránt érezünk. Mert büszkék akkor is s büszkék vagyunk most is, hogy a magyar ref. theol. tudományak egyik legnagyobb mestere lábainál ültünk, aki nem csupán szárnyas szavakkal de a lélek javát és üdvösségét kereső szent elmélkedéssel ragadta meg lelkünket és megtanít bennünket arra, hogy mi nekünk, akik hallgattuk: az életben, künn a nehéz mezőn a lelkek buzgó pásztorainak kell lennünk, holott a jó pásztor életét is adja az ő juhaiért ha úgy szükséges az. Igen, mi még most is tudjuk és nem felejtjük el soha azokat a tanításokat, azokat a benyomásokat, amelyeket lelkünkbe igyekezett belevinni, amelyekkel hitünket felgyújtani, szent szolgálatunk iránti

szeretetünket feleleszteni igyekezett, miközben megmagyarázta, hogy rögzös utainkon az a ker. hit. az a ker. vallás lesz a vigasztalónk, a vezérlő csillagunk, amelynek birtokában bőlebbek leszünk, mint Szokratesz és többet fogunk tudni, mint Arisztotelesz.

Ma is látjuk és látni fogjuk mindig, hogy napról napra a bibliával kezében ment fel a tanári kadhetrájára és tanította, magyarázta, hogy ez a szent könyv a mi legdrágább kincsünk és örökségünk, amelyből táplálkozunk lelkünk az örök életre. Oh, hányszor éreztük azt, miközben ajkairól csergedezett az életnek vize, hogy velünk volt az Úr, aki biztatott, felénk integetett, hogy szeressük őt, hogy áldozzuk neki az életünket s adjuk át az ő tanításainak a mi szívünket. Volt rá eset, hogy mielőtt hozánk jött, mielőtt tanítani nem kezdett, csüggedtek és félénkek voltunk, talán kicsiny hitünkben elvesztettük a bizalmunkat a Mesterben s midőn mélyhitű Tanárunk szólani kezdett nekünk, hit harmat hullott a tikkadt lelkünkre, szívünkben szent tűz gyult fel s megértettük, hogy mi az Úr népe s öröksége vagyunk. Igen, mert a mi Tanárunk nem emberi bölcseséget tanított, amelyet talán kegy szólammokkal ékesített fel; nem is olyan tudományt, mely félig emberi, félig isteni, hanem egyedül és csakis a hamisítatlan evangéliumot hozta nekünk, mely Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére. Oh, kinek is volna másnak a keze nyoma rajtuk, mint a kedves Tanárunké, hogy mi szeretjük Jézust, hogy akarunk neki engedelmeskedni, hogy benne van lelkünkben a bátorság, amelylyel hitetlen nemzetiségünkkel szemben harcba keveredünk az Ő szent nevéért s az ő dicsőségéért.

Mindezekért köszöntjük tehát a hosszú munkásság eme pihenőjén, amelyet a 25 évre való visszaemlékezés tesz életének egyik mesgyéjévé. Oh, vajjon a megfutott utakra miről ismerne rá, mint arról, hogy a lelke darabjait, mint forgácsokot szórta szét annak a sok hallgatónak a lelkébe, akik ez idő alatt tanításaiban részeseek voltak?

Mert hallgatóit már ott is oda füzte magához, midőn 25 évvel ezelőtt kijött az életbe, a gyakorlati munkamezőre mint egészen ifju ember. Igen, ifju ember az években, de érett a kegyességben! S miközben járta a református lelkipásztor nehéz ösvényeit s az utakra csak arról ismert rá, hogy hol melyik tövis tépte meg; a közben, midőn templomot épített az Úrnak, apostola volt a magyar nemzetnek és tanította a délvidéki németeknek, hogy nekünk mindennél jobban kell hazánkat szeretnünk, hát mind e közben csak azt érezte, hogy lassankint csoportosan vonza magához a lelke az embereket, akik bizonyára ma sem felejtették el s éppen oly hálával gondolnak rá, mint mi, férfikorának érettebb hallgatói.

Messzire vezetne az, kedves Tanárunk, ha mi e jelen percben azt a 25 évi munkásságot kellőképen méltatni akarnók, a melyet az évek alatt kifejtett s talán túl is haladná az ez egyszerű üdvözlő levél formáját es kereteit. Aztán meg bizonyára hivatottabb egyéneknek jut ez majd osztályrészül, mint nekünk, akik csupán szívünköt hozzuk hálaáldozatul és szeretetünket akarjuk tolmácsolni.

Am mégsem tehetjük, hogy egy pár szót ne szóljunk egyik-másik munkájáról, mert szeretetünk is annál méltóbb s annál jogosultabb, minél büszkébb lehet az.

Ime, csak egy pár munkájára mutatunk rá. Legelőbb is arra, hogy 25 évi szolgálatából immár a 18-ikat tölti be, mióta a legfelségesebb munkát végzi: azt, hogy

szolgákat nevel az Úrnak s az ő szent evangéliumának. Mert valóban a legfelségesebb munka ez, ott állani a mellett az ifju mellett, aki magát az Úrnak szenteli s hivatásához a lépéseket próbálgatja. S a ki ezt úgy végzi, mint Tanár úr, aki tudja az ifju kezdő embereknek örömét, bánatát, s ismerni akarja lelkük világát, hogy azt vezérelhesse, arról elmondhatjuk, hogy a legnemesebb munkát végzi, mert ilyen értelemben kiképezni az ifju lelkét sokkal felségesebb munka, mint megírni egy hőskölteményt, vagy mint megnyerni a legnehezebb csatát.

De büszkén szólhatunk az irodalmi munkásságáról is, melyet tudósok és tudós testületek ismertek el nemcsak itt e hazában, hanem ennek határain kívül is. S az a theol. doktori diploma, melyet kedves Tanárunknak a bécsi theol. fakultás küldött meg tiszteletből s az a kitüntető meghívás, midőn ugyanezen egyetemre tanárnak hívták meg, de amit bizonyára irántunk, hallgatói iránt is érzett szeretete miatt el nem fogadott, gyönyörű bizonyossága nemcsak az érdemnek, hanem a kitüntetésnek és elismerésnek is.

Valóban, újszövetségi tanításai és tanulmányai, aztán dogmatikai, vallásbölcseleti és philologiai értekezései mind megannyi becses részei a theol. tudományosságnak. A Heidelbergi Káté fordításával újra felébresztette a figyelmet eme régi szimbolikus könyvünk iránt, gymnasiumi vallástani kézikönyvével pedig oly hasznót tett az ifjunak, melyet csak akkor tud az igazán értékelni, mikor kilépett életének utaira. Folyóiratok, hetilapok, a Magyar Prot. Irodalmi Társaság, a tiszántuli ref. egyházi értekezlet stb. stb. a bizonyosságai, hogy az ismeretek birodalmában minő széles mezőket tudott bejárni.

És a szelidségnek csodás lelke árad ki minden cselekedeteiből. Ha szólt, ha prédikált, ha tanított, vagy magánbeszélgetést tartott halgatóinak vagy másoknak, mindenki megérezte, hogy egy valódi ker. emberrel, az Úrnak egy tiszta hitű tanítványával áll szemben, aki foglyul ejti a lelkeket, hogy oda vigye az Úr Jézushoz alázatos ajándékképpen.

Ilyen férfi lévén tehát kedves Tanár úr, ezért mi véghetetlenül tudunk örülni, hogy jubileuma alkalmából megünnepelhetjük és ezen üdvözlő levelünkkel megtisztelhetjük. Tudjuk ugyan, hogy szándékunk meglepetés rá nézve, mert hisz azt előre nem hirdettük s vele nem kérkedtünk. De épen azt akartuk, hogy a milyen zajtalan csendes és hivalkodás nélküli volt eddigi élete, mely a folytonos munkának és tanulásnak volt szentelve, épen olyan kevés zajt üssünk a mi ünneplésünkkel is és inkább a valódi szeretetünket tüntessük ki.

Hanem azért, hogy még se muljék el ünneplésünk látható külső jel nélkül, elhatároztuk, hogy alapítvánnyal is megörökítjük azt. Leteszünk tehát ez üdvözlő-levelünkkel, mint alapítványi levéllel a debreceni főiskola pénztárába 570 korona azaz ötszázhetven kor. készpénzt mint örök alapítványt a következő feltételekkel:

1. Alapítványunk dr. Erdős József jubileumi alapítványa címét viselje.
2. Ez alapítvány tőkéje addig nevelendő kamatos kamatokkal, míg évenkénti kamata 50, azaz ötven koronára emelkedik.
3. Mikor kamatja ily összegre emelkedik, akkor 2—2 évenként 100—100 kor. pályadíjjal tüzendő ki szabadon választott bibliai értekezésre.
4. A pályázatot a debreceni főiskola (egyetem) theol. kara hirdesse ki oly rendes és segédlelkészek

számára, akik ezen főiskola theol. szakán végezték tanulmányaikat.

5. Ugyanezen tudós testületet kérjük fel mély tisztelettel, hogy a beadott pályamunkákat megbírálja, egyelőre tiszteletdíj nélkül (lásd 7. pont.)

6. A pénzösszeg akkor adható ki a szerző valamely folyóiratban a pályaművet közzéteszi s ennek alapján önálló alakban is kiadja azt, amely esetben a füzetben rajta tartozik lenni, hogy ez az Erdős-alap koszoruzott pályaműve, s továbbá, hogy 3-ik, 4-ik, vagy hányadik pályamű ezen alaphól?

7. Ha pályázó nem jelentkezik, vagy a pályadíj ki nem adható, akkor a díjak a tőkehez csatolandók és pedig oly célból, hogy a szaporodó kamattöbblet a bíráló tanárok tiszteletdíja legyen és pedig méltányosan megálapítja.

8. Ha a bírálati díjakra már lesz fedezet, de még azután is előfordul, hogy a pályázat meddő marad, akkor a csatolt töketöbblet által előálló kamattöbblet pályadíj emelésére szolgáljon, mindaddig, míg ez évenként legalább 200—200 kor. nem lesz.

9. Ha talán ezen feltétel mellett is előfordulna, hogy eredménytelen lesz a pályázat, akkor határozzon szabadon az azon évi kamatösszegekről a főiskola (egyetem) theol. kara.

10. Ha netalán rajtunk kívül a dr. Erdős-alapítványhoz más valaki is hozzájárulna, az csatolandó a tőkéhez ennek célja megváltoztatása nélkül.

11. Ezen alapítólevelünket 20, azaz husz nyomtatott példányban a tiszántúli ev. ref. egyházkerület főtiszteletű és méltóságos püspöki hivatalához adjuk be s kérjük hogy azt a főiskola nevében elfogadni az alapítványi levelet s az alapítványi összeget megfelelő módon elhelyezni és az egész eljárásunkat az egyházkerületi legközelebbi közgyűlésen bejelenteni méltóztassék.

12. Az az alapítványi összeg kezelése felett a ker. közgyűlés határoz.

* * *

Kedves Tanárunk: Ime, ezekben akartuk Isten segedelmével elért jubileumát megünnepelni. Adja az egek Ura, hogy amint egész elhatározásunk a tiszta szeretetből fakad, úgy fűzzön össze törhetetlen kapcsolatokkal továbbra is minket a szeretet mindaddig, míg az Úr el nem szólít, hogy itéletre állítson bennünket.

Itt vagyunk mindnyájan künn az élet mezején. Egyikünk-másikunk már-már meghajlott fővel itt-ott egy-egy ezüsthajszállal. Pedig mind kezdő ifjak voltunk közülünk a legidősebbek is, mikor Tanár úr minket tanítani kezdett.

És mégis megőriztük tiszta szeretettel kedves Tanárunk iránti vonzódásunkat és ha reá s általa együtt töltött ifju éveinkre gondolunk, önkéntelenül megcsillan a szemünk egy-egy könnyecseptől s ha beszélni kezdünk, szelidebben ejtjük ki a szót s kegyelet ömlik el azokon.

Arra kérjük tehát, hogy vegye tőlünk szívesen üdvözlésünket, gondoljon ránk szeretettel s mivel oly sokszor imádkozott értünk, tegye meg azt most ujjolag és áldjon meg bennünket egyen-egyen!

Mi is megáldjuk kedves Tanár urat! Legyen vele az Úrnak őriző kegyelme, legyen boldog munkásságában, szívében, lelkében; legyen boldog családjában hitves társával, szerető fiaival és leányaival egyetembe! Ámen!

Maradtunk hálás tanítványai: Dr. Bartók Jenő

theol. m. tagár. nyiregyh. lelkész. Dr. Balthazár Dezső a szabolesi esp. böszörményi lelk. Baróthy Béla tetétleni lelkész Ballay Aladár dancsházi lelkész. Barla Jenő kisujszállási főgymn. vallástanár. Berky Sándor hajdubagosi lelkész. Bokros Elek rohodi lelkész. Baráth Imre magyarittebei lelkész. Balogh Ferencz margittai lelkész. Csutoros Albert érendédi lelkész. Csernák Béla furtai lelkész Csányk Bénéámin szeghalmi lelkész. Diószeghy Mihály tiszafüredi lelkész. Futó András vértesi lelkész. Fazekas Gyula karcagi főgymn. vallástanár. Görömbe. Péter mándoki lelkész. Harsányi Pál olesvaapátii lelkész Halász Endre csorvási lelkész. Juhász László györteleki lelkész. Jakab Lajos nagyecsedí s lelkész. Kovács Zsigmond pelekesszi lelkész. Kerekes Gyula matolesi lelkész. Koroknay István feketepataki lelkész. Kónya Gábor szeghalmi s. lelkész. Kovács Lajos kisvárdai lelkész. Kiss Károly nagyváradí s. lelkész. Könyves János nagyszalontai s. lelkész. Kállay Sándor szoboszlói s. lelkész. Losoncy Endre hódmezővásárhelyi lelkész. Lic. Lenc Géza mezőturi lelkész. László Gyula ven esellői lelkész. Mészáros Lajos saápi lelkész. Molnár Vince darvasi lelkész. Nagy Imre szalacsi lelkész. Nagy Márton tépei lelkész. Pótor Elemér esengeri lelkész. Soltész Elemér nagybányai lelkész. Szabó Bertalan mikolai lelkész. M. Szabó Miklós erzsébetvárosi lelkész. Szombathy István mosnicai lelkész. Szabó Lajos nagy-tornai lelkész. Szabó János kocsordi lelkész. Szilágyi Imre nyírbogáti lelkész. Szabó Antal balmazújvárosi lelkész. Tomka Károly angyalosi lelkész. Török Vince tisztaeszlári lelkész. Tóth János büdszentmihályi rektor. Takács Zsigmond galospetrii lelkész. Vadon Béla gulácsi lelkész. Valádi Mátyás zsuzki lelkész. Veress István diószegi lelkész.

Az én amerikai utam.

A „Debr. Prot. Lap“ az egyházkerületi tavaszi közgyűlésről hozott tudósításában egyebek közt ezt írja: „Az egyetemes konventi elnökség és az észak-amerikai lelkészek egy része megkeresést intézett egyházkerületünkhöz a Csiky theol. akadémiái tanárnak tervezett amerikai útja és egyetemünk céljaira való gyűjtése tárgyában. Mivel Csiky Lajos bejelentette, hogy tervezett utazásának megvalósításáról lemondott: a megkeresés tárgytalanná vált.“

Semmiképen sem szeretnék kétes színben tűnni föl az engemet ismerő s a tervemmel rokonszenvező nagy közönség előtt; azért a fentebbi tudósítást nevem tisztessége érdekében, okvetetlenül rektifikálnom kell. *Én nem mondtam le tervezett utazásom megvalósításáról!*

A dolog ma így áll.

Az amerikai magyar reformátusok közül azoknak egyházmegyéje, kik a hazacsatlakozás hívei, 1905. októberben tartott közgyűlésén elhatározta: kérvény intézendő hazai felettes főhatóságunkhoz, hogy hasson oda az illetékes tényezőknél, hogy én ne bocsáttassam ki tervezett utamra, mert ők határozottan tudják, hogy én nem rokonszenvezem az ő hazacsatlakozási mozgalmukkal, a minek nyíltan kifejezést is adtam, s így ottani működésemmel, tetteimmal és beszédeimmal talán többet érthetnek a most már erősödni kezdő egyházmegyének, mint a mennyit használnék.

Majd a haza nem csatlakozott magyar református lelkészek közül 14-en, a kik mellé a hazacsatlakozottak közül is odaállott egy 15-iknek, intéztek kérvényt tiszántúli egyhk. közgyűlésünkhöz, mely egyebek közt

igy szól: „Mivel itteni személyes tapasztalataink alapján úgy gondoljuk, hogy Csiky tanár ur vállalkozása anyagilag eredményes lesz, továbbá meg vagyunk győződve a felől, hogy kijövele nagy erkölcsi hasznot jelent úgy hazai egyetemes egyházunkra, mint az itt élő magyar reformátusokra: alulírottak a magunk nevében mély tisztelettel kérjük a főtiszteletű és méltóságos egyházkerületi közgyűlést, hogy nevezett tanár ur részére a megbízó levelet kiállítani méltóztassék, hogy azzal egyházunkra dicsőséget és hasznot hozó utját mielőbb megtehesse.“ Jelzi továbbá a kérvény, hogy a fennálló szervezeti különbség nem képezhet utamat illetőleg akadályt mert a fentálló nézeteltérések lényegesen elsimultak, a személyes viták korszaka egyszersmindenkorra lezáródott, s az óhajtott egység megvalósítására a közeljövőben kilátásuk van. A feliratot így zárják be: „Maradnak kiváló tisztelettel mint az amerikai reform. egyház magyar egyházmegyéjének és a más egyházi szervezeteknek a magasztos eszmével rokonszenvező lelkészei,“ jö 14 név, köztük néhány olyan, kik a haza nem csatlakozottak által alkotott egyházmegyéhez sem csatlakoztak, és mint mondám, még egy 15-ik is, legnagyobb részben az Egyesült Államok főemporiumaiban működő magyar református lelkészek.

Mivel az engemet hívott amerikai magyar református lelkészek legalább is kétannyian vannak, mint a kik, a jó Isten tudja, micsoda behatás folytán kibocsátatásom ellen folyamodtak; mivel továbbá soraik közt az itthon is legjobban ismert vezérembereket látom szerepelni; mivel különben is adósok maradtak elleneseim annak a megmondásával, hogy mi általmára lehetnek én odakünn a haza csatlakozottak egyházmegyéjének, mikor már számtalanszor kijelentettem, hogy én nem a magyarok, de az angolnyelvű protestánsok közé megyek, s bizony nem igen fogok ott rá érni az amerikai magyar reformátusok ügyes-bajos dolgaival foglalkozni: élénk érdeklődéssel készültem nagy utamra, hogy azt f. évi szeptember hó második felében megkezdhessem.

Ekkor jött közbe a San-Franciscót, egész Californiát, s ezzel az egész Északamerikai Egyesült Államokat ért, milliárdokat fölemésztett borzasztó vész. Látom az amerikai lapokból, hogy nagy fájdalmat okozva sajog ez a seb a hatalmas államszövetség sok-sok milliomosán, s mert ilyen körülmények között nem várhatok misziómra olyan sikert, a minőt különben teljes joggal várhatnék, mert hiszen nem előkészítetlen talajba hintegetném már a magvakat: kérvényt adtam be a főtiszti és mélt. egyhk. közgyűléséhez, hogy ne a jövő 1906—07, hanem az azután, következő 1907—8 tanévben mehessek ki missiói utamra.

Kérvényemben nagyon határozott szavakkal kimondtam, hogy tervemről egyáltalában nem mondok le, annak létesítésétől épen nem akarok vissza lépni, mert azt tennem hitványság volna.

Ismétlem tehát, hogy én nem mondtam le tervezett utam megvalósításáról.* En nem vagyok szájhős, a ki

* Készséggel közre adjuk e helyreigazítást, melynek rövid tartalma az, hogy nt. Csiky Lajos amerikai utjáról még most se mondott le. S még mindig hön táplált öheja és terve az egyetem érdekében nagy vállalkozás. A történetek, a tagadhatatlan hosszas halogatás folytán azonban ez az ut és vállalkozás ez időszert meggyúsultnak tekintendő. Így fogta fel azt az egyh. ker. gyűlés tudósítója is, kinek értesítésén ez a helyre igazítás sem változtat semmit, mert csaknem szószertint adja vissza a gyűlés idevonatkozó határozatát. Az a mit Csiky Lajos a jövő ker. gyűlés bejelent, egy új vállalkozás: a melylyel mi történhetik meg, csak a jó Isten tudja. Szerk.

felkötném valamely eszme vagy tárgy mellett a harangot, hogy aztán meg szépen kibuvjak tett kijelentéseim kötelező hatálya alól.

A jövő évi tavaszi egyhker. közgyűléstől ha élek kérni fogom az 1907—8 tanévre való kibocsátatásomat. Addig a gazdag Amerika is kiheveri mostani nagy veszteségét.

Csiky Lajos.

K Ü L Ö N F É L É K.

— **Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük át, a f. évi I. és II. negyedévi előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természeténél fogva a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgött cimszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.**

— **Azok a bizonyos hírek.** A zsinaton történt jegyzőkönyvi kiigazításból kifolyólag lezajlott kellemetlen incidens után olyan hírek kerültek forgalomba, mintha Gróf Dégenfeld József főgondnok magas állását ott hagyni szándékozna, sőt hogy lemondását immár be is adta volna. Hát való-igaz, hogy az utóbbi időben annyi sok tüzsurást irányítottak e nagy emberünk ellen s oly csalafinta magatartást tanusítottak vele szemben sokan, hogy cseppet sem volna csoda, ha az aprólékos bosszantásokat megunva végre is mindnyájunknak hátat fordítana. — Hiszen az efféle szurásokat egy Bismark is a legkiálthatatlanabbaknak mondotta. Az is igaz, hogy Dégenfeldet csakugyan sikerült némelyeknek alaposan elkészeríteni: de a lemondási hír ezen formájában nem igaz s kissé korai volt az utódját emlegetni. — Hogy Dégenfeldnek sokkal tartozunk azt mindnyájan érezzük, azzal is tisztában van ebben az országban mindenki, hogy mit jelentene az, ha e vasemberünket a rosszakaratnak sikerülne elkedvetleníteni. — Most van igazán szükség arra a bizonyos „prudentiára“, találják meg, akikre tartozik. Még ma nem késő, de holnap talán már késő lesz . . . ! Sapiienti pauca!

— **Kölcsonők megszavaztattak:** Kádai ref. egyháznak 1600 kor, 10 évre. Kismarjának 2000 kor. 5 évre. Barta Kálmánnak Tiszafüred 10,000 kor, 50 évre. Draskóci Gábor és társa M.-sziget 10,000 kor, Fábánházi ref. egyház 6000 kor, Gál Mihály és neje Debrecen

2500 kor, Udvarhelyi Lajos és neje 3000 kor, Gyarmati és Földi Debrecen 1200 kor, Harsányi Imre és neje 6000 kor, Tar István Hencida 1400 kor, Menyhárt László utódai 1200 kor, Kántor Péter Kemece 6000 kor. (folyósított) Pálfalvai ref. egyház 1900 kor, (10 éves kölcsön 6%) Tóth Ferenc 800 kor, Mátyusi ref. egyház 5000 kor. régi kölcsönének törlesztéses kölcsönre átalakítása 1000 kor. tiszta fizetés mellett megengedett Hausschild Róza Balázs Jánosné sajtó lakos 15,000 kor. kölcsön kérvénye nem volt megadható.

— **Adomány az egyetemre.** A nagybányai egyházmegye egyetemünk megvalósítása érdekében köztudomás szerint közelebről páratlan buzgóságot fejtett ki az adománygyűjtés terén. Bizonyoságot tesz erről a tavaszi egyh. ker. közgyűlés jegyzőkönyvének 77-ik száma, hol az újabb adományok hosszú sorának kimutatásával találkozunk. A koronát az egyházmegyei egyházközségek adományára azonban a nagybányai egyházközség idei 39. sz. alatt hozott ama határozata tette föl, mely szerint Soltész Elemér lelkész indítványára az eddigi gyűjtést az egyház presbyteriuma 4000 (négyezer) koronára egészítette ki, mit 10 év alatt évi 400 koronás részletben fog befizetni a kollégiumi pénztárba. Az alapítványról szóló okmányt az első évi 400 koronás részlettel együtt be is küldte a pénztári hivatalhoz. Lehetetlenség ehhez a bámulatos áldozatkészséghez, lelkes buzgósághoz pár megjegyzést nem fűznünk. Egyik az, hogy néhány évvel ezelőtt vezető férfiaink jókora része, majdnem kivétel nélkül, feladta azt a reménységet, hogy az addig eszközölt gyűjtések után újabb adományozásokra lehetne számítani. Csak egy férfi* erősködött, hogy hivatásunk, gyülekezeteink áldozatkészsége még nincs kimerítve. Ime, a nagybányai egyházmegye, nemes lángolása új esperesének, Szél Györgynek kitartó, önzetlen buzdítására, igazat adott a reményt nem vesztett férfiúnak. Másik megjegyzésünk az, hogy a nagybányai egyházközség, melynek nevével valóban méltán vette egy egész egyházmegye a maga elnevezését, fényesen, mutatta meg, hogy mit ismer kötelességének a hegyen épített város! Hogyan épült városaink képek szerint szólva az alföldön is vannak nekünk. Egyike másika ki is tett már magáért az egyetemi mozgalomban, *a mit arról mindenkor elismeréssel meg is emlékeztünk.* De még mindig vannak fölös számmal gazdag, nagy népességű egyházközségek, a melyekben egyenként majdnem annyi lélek lakozik (pl. egyik ilyen alföldi városban 20,500 ref. lélek) mint nagybányai egész egyházmegyében (24,800 lélek), de a melyek eddig vagy igen keveset vagy éppen semmit sem áldoztak egyetemünk céljára. *Ezekről is hezdtünk már megemlékezni,* de ha szükségét látjuk, közelebről kénytelenek leszünk felmutatni a mutatkozó szűkebbültséget, hogy ha másként nem lehet, ezen az uton hassunk rájuk. Hát csak egészséges vezetés kell! Csak az kell, hogy ne legyünk a magunk képzelte nagyságunkkal s annak hirdetésével úgy elfoglalva, hogy aztán ilyen apróságokra, mint a protestáns egyetem, időnk ne jusson... Hát csak mozogjunk egy kicsit elevenebben, mint eddig, most még mindig nem késő — felbuzdulni a nemes nagybányaiak messze világitó példaadásán!

* Erőss Lajos theol. akad. tanár.

— **Értesítés.** A debreceni ev. ref. Főiskolai Ének-kar Kövesdy pályázatára 22 (huszonkettő) pályamű érkezett be. A bírálóbizottság tagjai voltak Mácsai Sándor elnöke alatt P. Nagy Zoltán és Husz Lajos tanárok. Az első díjat egyhangulag Varga József nagykörösi tanítóképzőintéseti ének és nezetanár, a 2-ikat szintén egyhangulag Ivánka Zoltán hódmezővásárhelyi főgymnáziumi ének és zenetanár, a 3-ikat ugyancsak egyhangulag Dr. Szöllősy Attila ezredorvos Kolozsvárt nyerte el. A bizottság dicsérettel tüntette ki a következő jellegű pályaműveket a következő sorrendben: 1.) „Tor“ 2.) „Bizva bizál“ 3.) „Nincs már szívem félelmere.“ A díjat nem nyert pályamunkákat a szerző kívánságára szeptember 1-ig a debreceni ev. ref. főiskola háznagy hivatala vissza küldi. A jövő évi pályázatra népdalegyveleg következik, a feltételek ugyan ezen lapokban a jövő 1907-ik év január hó első felében fognak megjelenni.

— **Nagyszebeni levél.** (Adatok a magyarok eloláhosodásáról.) Gráf József nagyszebeni születésű és lakos pékinas 17 éves mult ev. ref. vallású, keveset tud magyarul, mert mint maga mondá otthon németül beszélnek. Csak az őszön halt el Nagyszebenben Décsei nevű nyugalmazott posta főtiszt, ki magyar nemes volt s ki állítólag olyan se magyar se oláh érzelmű volt. — Ennek testvére Orláton g. kath. lelkész. Ennek a fia másodjegyző Guraron. A felesége a posta főtisztnek magyar, úgy látszik a gyermekek is. Örömmel jegyezzük meg, hogy Hell János 8 szám alatti lakos községi esküdt ki 1881 évben a katonaságnál Sepsiszentgyörgyön tanult magyarul, oly jól beszél ma is, hogy méltán csodálkozás lepi meg az embert. Egy példa az eloláhosodásra: Lőrincz Rebeka most Nagyszebenben a gesztenye árus zsidónak segédkezik. Hat gyermekkel maradt özvegyen. Egyik gyermekét a 9 éves Sándort Anna (lakik Nagyszebenben Wachsmann u. 34 sz.) vette magához 2 évvel ez előtt. Akkor még magyarul beszélt, most oláh népies viseletben jár és csak oláhhul beszél, mert mint az egyszerű Muntyeán Anna mondotta ők csak oláhhul tudnak vele beszélni s nincs a kivel a gyermek magyarul beszéljen. Most a gyermek Muntyeán Annával az oláh templomba jár, bár az anyja ev. ref. vallású. Barabás Simon ref. vallású és oláh-zsádbodi születésű volt. A felesége oláh volt. A leánya: Barabás Anna (n.-szebeni lakos, 58 éves) alig tud magyarul is „oláh vallású.“ Schulz János 20 éves, czódi lakos g. kel. vallású csak oláhhul beszél. Azt mondja, hogy a nagyapja vagy német, vagy magyar volt.

— **A bibliai szemelvények írója.** Régóta vártunk erre a fontos és nélkülözhetetlen munkára s örömmel vettük, hogy az Egyetemes tanügyi Bizottság pályadíjat tüzött ki e célra. Az 1000 koronás pályadíjas *Murányi János* volt somogybálványosi jelenleg péceli lelkész-társunk nyerte el, a ki a kiválogatás és rendezés munkáját szerencsés kézzel végezte. A mult számunkba névhasznosság folytán Mudrány András volt szerzőül megnevezve. A tévedést most helyreigazítjuk.

— **Vincze József nyug. ref. tanító temetése.** Rövid, de kinos szenvedései után örök nyugalomra hajtotta le fejét a magyar református tanítói kar egyik legérdemesebb harczoza: Vincze József volt földesi rektortanító. Régen halódott már; a mult évi szeptember havától, a mikor nehéz betegsége miatt nyugalomba vonult nagy ambícióval, nagy képzettséggel és szeretettel viselt tanítói állásától, mikor ott kellett hagyni a pályát, melyhez szive lelke egészen hozzá volt növe. Nem is sokáig élt azután, hogy élete cél-

járól a gyermekek lelki építéséről, le kellett mondani. Rövid ideje melyet Püspökladányban, mint nagygőzmalomi könyvelő töltött el hamar lejárt s új munkakörét, melyet mint nyugdíjas tanító választott, hogy nyugdíjának kicsinységét nagyobbítsa, hogy lankadatlan munka-szerelmének még a nyugalomban is eleget tegyen, hamar ott kellett hagyni, mert alig 9 navi pihenést nem szerző nyugalom után életének 49 évében f. hó 11-én elszenderült. Halálának híre mely gyászba borította Ladányt mindazon lakosát, kik őt megismerték. De legnagyobb volt a gyász Földesen, hol 30 évig tanította a község apraját nagyját. Junius 13-án a temetés napján, vonaton és kocsikon özönlött Földesről a sok nép, hogy hűséges tanítóját utolsó útjára elkísérje. Azok, a kiknek nem volt pénzök az utazásra 5-6 nagy csoportban jöttek gyalog, hozva az egyszerű kerti virágkoszorúkat, melyekkel mutatták azt a nagy szeretetet, mely az ő szívében égett hűséges tanítójok iránt. A temetés az ő puritán gondolkodásához mérten nagyon egyszerű volt, de a melyet fényessé tett a gyászolók nagy serege. Kiszemvedett teste felett Kiss Ferencz pladányi lelkész, a megboldogult barátja mondott gyászimát. Könyv ült mindenki szemében, ki csak hallotta a nyugalmat, vigasztalást kérő imádságot. Az imádság szűk keretében találóan volt jellemezve a megboldogult, mint tanító, vallásos férfiú és családfő, s mely áhitat lengett a vigasztalás, a biztatás minden egyes szava felett, mely ez imádságban szállott az ég felé. A sirnál Papp Imre, földesi tanító egyháza nevében bucsuztatta el meleg szavakkal a megboldogultat. A jelenlevők mindenike könnyes szemmel, bánatos lélekkel dobott egy egy rögöt sírjába, a melyben egy hű igaz tanító, egyházért, övéiért élő, megtört test nyugoszik. A temetésen Nagy István kisújszállási ref. lelkészen, Kozma László árvaházi igazgató, Eröss Lajos theol. tanáron kívül megjelentek, Nádudvarról Boldizsár Zsigmond, Bán István, Jármí Irén, Kabáról Ritoók István, Sági Lajos, Tetétlenről Gere Géza, Ujfaluból Kovács Ferencz Kiss Sándor, Gulyás Bálint, Pércséről Vekerdí Károly, Földesről Papp Imre, Nagy István, Szabó Ferencz, Erdős Károly, Boldizsár István.

— **A Szeremley Sámuel** hódmezővásárhelyi lelkész lemondásával megüresedett egyházkerületi tanácsbiróságra a belényesi lelkészi kör tagját nt. dr. *Márk Ferenc* okányi lelkészt jelölték. A békésbányaiak pedig nt. *Garzó Gyula* gyomai lelkészt. Bármelyikőjükre essék az illetékes presbitériumok választása csak diszére fognak szolgálni e helynek, melyről egy köztisztelőben és becsületben álló tudós lelkészünk távozik.

— **Alapítványok befizettek:** Boldog Istvánné 100 k. Tanítóképezdei tanulók Kosuth alapra 50 kor. Szerb dalárok egyetemre 70 kor. Debreceni egyházmegye Dávidházy esperes jubileumi alapítványára 403 k.

— **Hírek a Főiskolai Gazdasági Tanácsból.** A kollégium átalakítási munkálatát szűkebb körű árlejtés után a Gazd. Tanács *Tóth István* építész mérnöknek adta ki. E munkálatok az újépületbeli keleti és nyugati kölépcsők, árnyékszékének lebontására és az elfogadott tervek szerint megfelelő felépítésére és az új árnyék-

székek mosdó s fürdő helyiségek új modern elhelyezésére és egy teher felvonó készítésére vonatkoznak 30,000 kor. költséggel. Tekintve, hogy az árnyékszéki mizériák miatt állandóan baj volt és az évi javítgatások összege így is sokra rugott, ezt a nagyobb hatású változtatás elkerülhetetlen volt. Megkellett volna már tenni réges-régen. Arról azonban, hogy az árnyékszék mögötti kis lakószobák lebontása folytán elvett 6-8 bentlakási hely másképp pótolassék ki, idejében gondoskodni kell.

— **Az Országos Református Tanáregyesület 1906.** augusztus 27 és 28 napajain Sárospatakon ötödik rendes közgyűlését tartja a következő programmal: Augusztus 26-án, vasarnap: Érkezés, elszállásolás. Este fél 9 órakor ismerkedés Augusztus 27-én, hétfőn: Reggel 8 órakor választmányi gyűlés az ev. ref. főiskola tanácstermében, melyen a központi igazgatóság jelentései s esetleges indítványok kerülnek tárgyalás alá. 9 órakor gyűlekezés a főiskola épületében s onnan testületi felvonulás a református templomba, ahol imádkozik Novák Lajos főiskolai lelkész, theol. akadémiai r. tanár. Istentisztelet után közgyűlés a főiskola imatermében. Tárgysorozat. 1. Elnöki megnyitó. 2. Üdvözlések. 3. A tanár egyénisége és a tantervi utasítások. Felolvasás Sinka Sándor, debreceni főgm. tanártól 4. Régi diákélet Patakon. Felolvasás Radácsi György, sárospataki theol. tanártól. Délután fél 2 órakor közebed az iskolakerti főiskolai tornacsarnokban. Az ebéd adja a tiszáninneni ev. ref. egyházkerület és a Rákóczi-vár megtekintése. Augusztus 28-án, kedden: Dél előtt 9 órakor a közgyűlés folytatása. Tárgysorozat: 1. Főjegyző évi ki-jelentése. 2. A középiskolai reform. törekvések. Felolvasás Marton Sándor, kecskeméti főgymnáziumi tanártól. 3. A választmány jelentései. 4. Indítványok tárgyalása. 5. Közgyűlés berekesztése. Délután fél 2 órakor közebed a tornacsarnokban; adja a tiszáninneni ev. ref. egyházkerület és a főiskola. Ebéd után kirándulás Sátoralja-ujhelybe, Séphalomra és Borisba. A kirándulás költsége mint egy 4 korona.

— **Gyászhir.** Kósa Ede kölcsei ev. ref. lelkészt lapunk munkatársát érzékeny és lesújtó gyász érte kisebbik leánya Mariska Váradai Gyuláné, felévi kínos szenvedés után Munkácsra hamuvá lobogott az enyészet tüzeiben élete 22-ik évében. Legyen neki édes a nyugalom! Vigasztalást kívánunk a kesergőknek.

— **A „Magyar írók élete s munkái“** című nagy vállalat XI. kötetének 6-ik füzetében, mely a *Rétsely-Lichter* nevekkel most látott napvilágot, a protestáns egyházi és iskolai írók közül a következőkkel ismerkedünk meg: Rétsely Andor kálosi, Kóthy Pál galopi ev. ref., Révay Lajos és Révay Pál szepsi-szentgyörgyi ev. ref. lelkészek; Révész Bálint tiszántuli ev. püspök; Révész Imre debreceni ev. ref. Révész János n.-bányai ág. ev., Révész Kálmán kassai ev. ref. lelkészek, Révész Mihály bihar n.-bajomi, Réz László rozsnyai ev. lelkészek, Rezik János eperjesi ág. ev. koll. igazgató, Rhegenius Pál Mihály erd. unit. tanár, Rheindt Frigyes György kisdiszsnódi ág. ev. lelkész, Rhener Mátyás besztercei gymn., Rheiner Ferencz brassói gymn. igazgatók, Rábay György cinkotai, Ribiny János pozsonyi ág. ev. lelkészek. Budapesten a M. T. Ak. Megbízásából Szinyeyi József szerkeszti. Melegen ajánljuk.

— **Protestáns miniszterek.** A Wekerle-kormányban egy evangélikus, Kossuth Ferenc s egy református, Darányi Ignác foglalnak helyet. Ez alkalomból nem érdektelen látni, hány protestáns vallásu minisztere volt ezig Magyarországnak. Ág. hitv. evangélikus volt 1848-ban Kossuth Lajos pénzügyminiszter, 1849-ben Szemere Bertalan kabinetjében Görgey Arthur hadügyminiszter, 1875—1880. Wenkheiu Béla s az után Tisza Kálmán kabinetjében Péchy Tamás közmunka és közlekedésügyi miniszter, 1886—1889. Fabiny Feofil igazságügyminiszter, Tisza alatt, 1902—1903. Széll Kálmán alatt Láng Lajos kereskedelmi miniszter. A Fejérváry-korszak alatt Lányi Bertalan és Feilitzsch Arthur báró voltak evangélikusok. Miniszterelnök még nem volt a lutheránusok közül. Református vallásuak a következők voltak: Miniszterelnökök: Szemere Bertalan (1949.) Lónyai Menyhért gr. (1871—1872.) Tisza Kálmán (1875—1890.) Bánffy Dező báró (1895—1899.) Tisza István gróf (1903—1905.) Belügy: Tisza Kálmán (1875—1887), Teleki Géza gróf (1889—1890.) grf. Tisza István (1903—1905.) Pénzügy: Lónyay Menyhért (1867—1870.) Kerkápoly Károly (1870—1873.) Tisza Kálmán (1887—1889.) Kereskedelm: gróf. Mikó Imre (1867—1871.) Tisza Lajos (1871—1873.) báró Kemény Gábor (1882—1886.) Hegedüs Sándor (1899—1902.) Földmívelés: báró Kemény Gábor (1878—1882.) gróf Bethlen András (1890—1894.) Darányi Ignác (1895—1903.) György Endre (1905.) Darányi Ignác (II.) Igazságügy: Szilágyi Dezső 1889—1895. Geguss Gusztáv (1906.) Honvédelem: Lónyay Menyhért gróf (1871—1872.) Ráday Gedeon gróf (1882—1883.) Ő Felsege személye körül: gróf Tisza Lajos (1892—1894.) Horvát miniszter: Cseh Ervin (1898—1905.) Unitarius miniszter nem akadt. A képviselőház elnökei közül evang. volt: Szentiványi Károly (1865—1868) és Péchy Tamás (1880—1891.) Ref. volt: Pázmándy Dénes (1848.) báró Bánffy Dezső (1892—1895.) Szilágyi Dezső (1895—1898).

— **Balaton kirándulás.** A pápai ev. ref. leány-internátus a mult télen kirándulás vezetését Csizmadia Lajos theol. tanár vállalta el, aki mindent a lehető legjobban elő is készítet és rendezett; sajnos, csak az időjárásról nem rendelkezhetett, amely épp akkor kezdte meg mostani zordságát. Ez azonban legfeljebb zavarta de meg nem rontotta a mulatságot. A társaság — az internátus 80 növendéke Vozáry Erzsébet igazgatónő és öt tanítónő kíséretében — Pápáról vonaton ment Keszthelyre. Másnap körülhajózták az egész Balatont közben csak Füreden kötve ki. A végállomás Almádi volt, hol dr. Óváry Ferenc ismert szeretetreméltóságával várta és fogadta a társaságot. Almádban megebédelték, onnan kocsin mentek be Veszprémbe s aztán a bányaidai szárnyain haza, — nem győzven betelni az uton a gyönyörű cuhai táj szemléletével.

— **Kovács Albert siremléke.** Kovács Albertnek, a volt nemzeti párt kiváló politikusanak s a budapesti református theológia-akadémiai nagy tudásu professzorának, siremlékét avatták föl e hó 10-én a kerepesi-uti temetőben. Az ünnepi beszédet Hamar István, a budapesti református theológiai akadémia igazgatója mondotta. A szertartáson megjelent Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter is, Apponyi Albert gróf pedig Molnár Viktor államtitkárral képviseltette magát.

— **Emléktábla és szoborleleplezési ünnepély** Érsekújvárott. F. hó 17-én tartotta az érsekújvári szoborbizottság, Rákóci, Bercsényi, Bottyán emléktábláinak, valamint Kossuth Lajos és Cucor Gergely szobrainak leleplezési ünnepélyét. Az ünnepély rendezése és

fényes sikerén dr. Rabár Endre, a szobor-bizottság elnöke és Filó Antal, a szobor-bizottság jegyzője fáradoztak. Az ünnepély sorrendje: a Hymnus; éneklé a dal-egylet, b. Meynyitó beszéd, tartja: Dr. Rabár Endre, a szobor-bizottság elnöke, c. Rákóci emléktáblák leleplezésénél, alkalmi beszédet mond: dr. Thaly Kálmán Érsekújvár város diszpolgára, d. a Kossuth-szobor leleplezésénél alkalmi beszédet mond: Druga József ügyvéd, e. Cucor Gergely szobránál alkalmi beszédet mond: Nowotny Henrik főgym. tanár, f. Záró és átadó beszédet tart: dr. Rabár Endre biz. elnök. g. A szobrokat és emléktáblákat a város gondozásába Mikloska Aladár érsekújvári polgármester veszi át ünnepi beszéd kíséretében: — A fenti programot délután népünnepély követte a berki erdőben.

— **Rendelet az adó behajtásáról.** Három rendelet jelent meg a hivatalos lapban az adózásról. E rendeletekben utasítja a pénzügyminiszter a pénzügyi hatóságokat az adók behajtására és felsorolja azokat a módokat és kedvezéseket, a melyek mellett az adóhátralékok megfizetni lehet. A rendeletek lényege a következő: Az 1905. évből, valamint az 1906. első negyedéből származó adótartozásokat mindenki akként törlesztheti, hogy ennek az adótartozásának felét 1906. október végéig másik felét pedig 1907. végéig tetszése szerinti részletekben fizetheti be. Ezekből a tartozásoktól azok az adózók, a kiknek évi egyenes adója 200 koronát nem ér el, a befizetésükre nézve föntebb megjelölt határidőig kamatot egyáltalán nem fizetnek, s kamat csakis e határidők lejártától kezdve követelhető egész a befizetés napjáig. Míg azok az adózók, a kiknek évi egyenes adója a 200 koronát eléri, adótartozásuk után 1906. évi július 15-től kezdve egész a befizetés napjáig a törvényes kamatot tartoznak fizetni. Az 1905. évből s a folyó év első negyedéből származó adótartozásokra nézve ezeket a befizetési kedvezményeket mindeki igénybe veheti a nélkül, hogy ez iránt folyamodnia kellene. Ellenben általában azok, a kik messzebb menő halasztást kívánnak igénybe venni, valamint azok az évi 200 koronát elérő, vagy azt meghaladó adót fizető adózók a kik, ha nem is messzebbmenő halasztást, de a kamatelengedést kívánnak igénybe venni, ebben csak ugy részesülnek, ha ezt kérelmezik. Az erre vonatkozó kérvények bélyegmentesen nyújthatók be akár a községi (városi) előjáróságoknál, akár pedig a pénzügyigazgatóságoknál, sőt előszóval is előadhatók. Igen emberies érzésre vall a pénzügyminiszter rendeletének a következő része: Különös gondot kívánok fordítani arra, hogy a kényszer-behajtások ott is, a hol a törvényes előfeltételek megvannak, ok nélkül ne alkalmaztassanak s megfelelő kimélettel vitessenek keresztül. Az adózók viszonyainak állandó figyelemmel kísérése, a fizetési képességnek kellő időben való igénybe vétele a közszolgáltatások igazgatását közvetítő községi elöljáróságoknak, a pénzügyi közegeknek egyik főfeladata. Ennél fogva, különösen a kisebb adózóknál nem a kényszer-behajtásoknak gépies alkalmazására, hanem fizetési képességüknek oly időben való igénybe vételére kell a súlyt vetni, midőn jövedelmeik befolyanak. Ezek ellen tehát a kényszer-behajtás csak a végső szükség esetén kívánom igénybevenni.

— **Nagypénteki Református Társaság jótékony-célú sorsjátékának huzását** tegnap nem tartották meg, hanem október hó 31-re elhalasztották, amikor a huzás feltétlenül megtartatik. A jótékony-célú sorsjáték az elzúllásnak induló gyermekek megmentéséért rendeztetett, így minden jó szívnek áldozatkészségét méltán várhatja.

— **Vay Ádám hamvainak hazaszállítása.** A magyar kormány megbízásából e hó 14-én utaztak el Danzigba Révész Kálmán kassai esperes, Vay Tihamér és Ádám grófok és Vay Kázmér, hogy hazaszállítsák Rákóczi hős tábornokának és főmarsalljának, a számkivetésben meghalt Vay Ádámnak hamvait, amelyek Danzigban, a német császár elődje által emléktáblával megjelölt sírban nyugsznak. A vajai ev. ref. egyház díszsírhelyet ajánlott fel a hős kuruc generális hamvainak elhelyezésére, ott fog tehát nyugodni szülőhelye földjében visszakerülve csaknem 200 esztendővel halála után. A hamvak elhelyezése Szabolcs vármegye törvényhatóságának részvételével ment végbe és a kormány urulmadárral díszített emlékoszlopot állított a sír fölé. A hamvakkal együtt hazaszállítják azt az emléktáblát is, melyet a Rákóczi szabadságharc e kiváló hősenek egykoron a német császár elődje állíttatott. Az emléktáblán buzdító latinnyelvű szózat van bevésve a német ifjúsághoz. A felírás lelkes szavakkal emlékezik meg a nehaj kuruc generális lángoló haza és szabadságszereztetéről, mint a hűség példaképéről, melynek áldozataként számkivetésben, idegen földön keltett meghalnia. A dicső kuruc tábornok Vay Ádám buzgó hive volt ref. egyházunknak s több eklézsiát segélyezett. Így pl. egyik birtokán a gömörmegyei Serkében is ő kezdte meg a mostani templomépítését, melyet leánya Vay Judit fejezett be.

— **Halálozások.** Stand Lajos, a dunamelléki ev. ref. egyházkerület vagyonkezelője, a Baldácsi protestáns alapítvány ügyvivője, az Ercsi-Ivancsai Armentesítő Társulat alelnöke, stb. e hó 8-án rövid szenvedés után elhunyt 52 éves korában. Az ev. ref. egyház egyik buzgó tagját vesztette el az elhunytban, ki tevékeny részt vett az ev. ref. egyház ügyében. Hült tetemét e hó 12-én kísérték utolsó útjára, a Kerepesi-uti temetőbe. Halálának hírére Darányi Ignác miniszter, báró Bánffy Dezső v. b. t. t. az ev. ref. egyház számos presbytere és a teológiai tanárkar fejezte ki részvétét a gyászoló családnak. Elhunyt még Somogy-Csurgón az ottani ref. lelkész neje Verbay Istvánné született Sarkady Julia 61 éves korában és Juhász Sándor, a tiszaroffi egyház buzgó derék lelkésze 30-ik életévében. Béke poraikra!

— **Földet a népnek.** Egy fővárosi ujságban Ráczy Gyula igen érdekes számadatokat közöl, melyek mindennél jobban mutatják azt az óriási nyomort, mely a magyar földművelő állam, mégis a földelosztás nagyon aránytalan 16.432 földbirtokos lefoglal a hazai földterületből 19 millió hold földet, vagyis minden tulajdonosra jut 1080 kat. hold termőföld, míg 11.500.000 mezőgazdasági munkásnak nincs egy talpalatnyi földecskéje sem. Ez a sanyaru állapot magával vonja aztán a munkásosztály lakás-élelmezés- és ruházkodási viszonyainak roszaságát is. Átlag 8 mezőgazdasági munkásra jut hazánkban egy külön lakás, de a Tisza balparti vidéken minden 13.3 a Tisza-Maros szögén csak minden 13.4, és Erdélyben is mindegy 13.3, mezőgazdasági kereső munkásra azaz majdnem ugyanannyi családfőre jut egy saját lakóház. Népünk táplálkozása még szomorubb képét adja az elmaradt gazdasági viszonyoknak. A buza és rozskenyér fogyasztása 1900-ban Magyarországon 125 kg., míg például Belgiumban 310 kg., Oroszországban 180 kg., Ausztriába 185 kg., volt. A ruházkodás pedig igen gyalró, hiszen nálunk több, mint 12 millió ember

jár tavasszal, ősszel és nyáron egy szál vászonruhában meztláb. A statisztika nem is szól arról, hogy hazánk egyes vidékein, Erdélyben, s a tótság, tehát majdnem 8 millió ember sohasem lát buza, vagy rozskenyeret hanem pellagrás kukorica és bngonyás zabkenyeren tengeti piszkos, egészségpusztító, gyermekölő lakásokban életét. Ilyen állapotok mellett nem csodálható, ha az ország népessége a tavalyi év alatt fogyott legalább 120.000 emberrel, s hogy az utolsó tíz év alatt 1.600.000 ember vándorolt ki. Bizony ezen az állapoton javítani kell!

Tartalom-jegyzék: Vajai Vay Ádám emlékezete. Révész Kálmán. — Emlébeszéd. Révész Kálmán. — Adatok a papmarasztás történetéhez. Dr. Barsa János. — Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanúságot. Szalay József. — Tanügy: Elemi tanügyi bajok. Bottyán Pál. — Közéletünk: Dr. Erdős József 25 éves 10lkészi és 18 éves tanári jubileuma. — Az én amerikai utam. Csiky Lajos. — Különlék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A mikolai (Szatmár megye) ev. ref. orgonista kántor-tanítói állásra. Javadalma: 37 hold föld egy tagban (1200 négysz. ölével), 3 hold kenderföld a kert alatt, 35—40 hektoliter tiszta buza, 70 korona (5 öl fa helyett), tandij, stóla. Ezek együtt mintegy 1100 korona. Tisztességes lakás, kerttel, melléképülettel. Teendője: I—VI vegyes osztályok tanítása, egyh. ker. tanterv szerint. Templomban orgonázás, énekvezetés a temetéseknel is. Kanonikus órákon s akadályoztatás esetén lelkész helyettesítése. Felszerelt kérvények Szabó Bertalan lelkészhez Augusztus 1-ig küldendők. Az állás folyó évi szept. 1-én elfoglalható.

Pályázat.

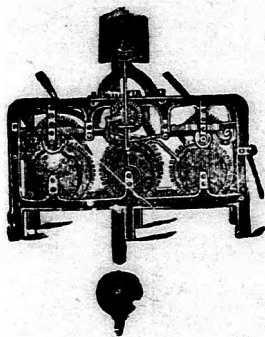
A *krassói* ev. ref. egyház első, kántororgonista tanítói állomására. *Köteleességek:* 1. A vegyes elemi népiskolai III-VI. osztályokat a tiszántuli ev. ref. egyházkerületi B. tanterv szerint, továbbá megosztva a másik tanítóval, az ismétlő iskolákat tanítani. 2. Az összes kántororgonistai teendőket és pedig a missiói szórványokban is, valamint az egyházi gyűlések jkveinek vezetését mint egyh. jegyző teljesíteni. 3. Az egyházi énekkart vezetni s fentartani. A községi fiúiskolában növendékeit a konyha és gyümölcs kertészetre gyakorlatilag is oktatni. 4. Kanonikus órákon s akadályoztatás esetén a lelkészt helyettesíteni, egyházi számadások, kimutatások stb. elkészítésénél neki segédkezni.

Fizetés: B.) *Tanítói fizetés.* 1. 1000 az az, Egyezer korona évharmados előleges részletekben B.) *Kántororganistai fizetés.* 1. 3 köblös 1200 négyszög ölével számított mezei föld haszonélvezete, úgy mint elődje használta, bérértéke változó, ez idő szerint köblösönként 16 koronára tehető. Az egyházi fiúiskolakeret circa 2000 négyszögöl haszonélvezete vagy ennek 50 az az, ötven kor. béregyenértéke úgy azonban hogy az egyháztanács jogosult, szabad tetszése szerint a megválasztandó tanítónak, akár, az 50 kor. béregyenértéket, akár a tényleges haszonélvezetet, rendelkezésére bocsátani. 3. Tíz mázsa tiszta rostált buza, 14 koronájával számíthatólag az egyház magtárából kimérve. 4. Tizennyolc köbméter kemény tűzifa, beszállítva, 5 koronájával számíthatólag. 5. Törvényszerű stóla circa 50 korona értékben. 6. Törvényszerű korpótlékok I. Modern tisztességes lakás kerttel, az új iskola épületben. Elköltözködési költségül nőtlen tanítónak 20, nősnek 50 koronát megtéríteni kötelezi magát az egyház. De egyttal jogot tart arra, hogy kántororganistai képességeit illetőleg három pályázót itt a hely színén előzetes értesítés után meghalgasson. A megválasztandó tanítón kívül a többi meghívottaknak 10 kor. uti költséget ad, s az aranyosmedgyesi állomásra megjelölt időre előfogatot küld. Szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények legkésőbb f. év. július hó 15-ig alulírottához küldendők.

Krassó Szatmár megye, 1906. június hó 26-án.

Ferenczy Imre
ev. ref. lelkész
isk. széki elnök.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebbben eszközözi

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-ut
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmtve.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány, csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagy hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege árá 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debrecen az Arany egyszarvuhoz.

Tokaj-hegyaljai borok!

A sárospataki fogyasztási és értékesítő szövetkezet bor osztályánál megrendelhetők:

Sárospatakon.

Fehér asztali borok különféle évjárat	75—100	korig.
Pecsenye „ „ „	90—150	„
Szamorodni „ „ „	99—400	„
Asszu „ „ „	360—960	„
Göncy hordónként értve.		

Palaczkozott borok.

	1	7/10	1/2	35/100
Asztali borok.				
1905. Tolesvai s, 1905. Sárospataki furm.	90	60	45	32
1905. Sárospataki furmint	70	50	35	25
1906. Bodrog-olaszi „	1	70	50	36
Pecsenye borok:				
1902. Tolesvai S.pataki Bodrogolaszi furm.	120	80	60	48
1905. Sárospataki furmint	130	90	65	45
Szamorodni:				
1903. Tolesvai	140	1	70	50
1902. „	160	114	80	57
1901. Tokaji	180	128	90	64
1901. Tokaji vagy Sárospataki	2	142	1	71
1901. Tarczali	4	284	2	142
Asszu:				
1901. Tnkaji 1./p.	4	284	2	42
1901. „ 3./p.			3	
1901. „ édgs muskotály			10	
1901. „ essentia			12	
Vörös borok				
1904. Sárospataki vörös	1	72	50	36
1966. Egri bikavér	2	142		71

Saját égetésű Cognac, és Törkö pálinkák hordóban vagy üvegekben.

Árjegyzék ingyen küldetik!

A szövetkezet a borok tiszta kezeltése és eredetiségeért garantiát vállal.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerint stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hatás legjobbj fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, **fog** és **fejfájásnál** pár perc alatt hatás. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos. **Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.**

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvú” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántúli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olesóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántúli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.